

Motion till riksdagen

1987/88:Jo775

av Elving Andersson och Eva Rydén (c)
om havsmiljön i Skagerrak och Kattegatt

Larmrapporter om olika miljöhot mot Västerhavet duggar tätt. Utan tvekan är miljösituationen i hela Nordsjön och framför allt Skagerrak och Kattegatt mycket allvarlig. Rapporter om döda havsbottnar, döda havskräftor och musslor, drastisk minskning av torsk och plattfiskbestånden, oroande höga halter av dioxin i krabbor och andra skaldjur, radioaktiva partiklar, giftiga algbloomningar, övergödning och syrebrist i vattnet visar att problemen är överhängande och behovet av snabba och effektiva insatser är stort.

Miljöproblemen i Västerhavet har uppträtt under en följd av år och förvärras efter hand. Det är nu mycket hög tid att kraftfulla åtgärder vidtas.

Internationellt problem

Haven har länge betraktats som en gigantisk soptipp, inte minst gäller detta Nordsjön.

Föreningarna i Nordsjön kommer från många olika håll. Föreningar från Östersjön förs norrut med strömmarna. De kraftigt förorenade floderna Elbe och Rhen i Västtyskland är andra föroreningskällor. Därtill kommer oljespill och andra utsläpp från oljefälten i Nordsjön. Tungmetaller och kemikalier släpps ut i stora mängder från olika industrier i bl. a. England. Radioaktiva utsläpp från Sellafieldanläggningen vid Irländska sjön har lett till att forskare kunnat påvisa förhöjda radioaktiva värden i både vatten och fisk utanför den svenska västkusten. Till detta kommer urlakning av kväve från jordbruksmarken. Luftföreningarna påverkar också havet mer än man trodde tidigare. I vissa områden kommer så mycket som 25 % av föreningarna från luften. Dessutom förekommer stora norska utsläpp i de svensk-norska gränsvattnen.

Under 1985 hamnade 3 860 000 ton industriavfall i Nordsjön varav 1 900 000 ton var syror av olika slag, 1 700 000 ton annat flytande avfall och 260 000 ton luftföreningar och gruvavfall. Av detta industriavfall kom ca 50 % från England och 34 % från Västtyskland. Till detta kommer 5 miljoner ton rötslam och 116 000 ton olja.

För att kunna möta dessa problem krävs därför åtgärder på internationell nivå. En särskild Nordsjökommission behöver inrättas, liknande den kommission som finns för Östersjön, där samtliga berörda nationer deltar. För närvarande finns tre olika kommissioner som arbetar var för sig mot utsläpp

till sjöss och lands, samt mot dumpning. Det behövs en bättre samordning av de insatser som görs liksom av de ytterligare insatser som behöver göras. Sverige bör därför ta initiativ till bildandet av en sådan Nordsjökommission.

Mot. 1987/88
Jo775

Nordisk handlingsplan

Vattenkvaliteten i norra Bohusläns kustområden håller på att försämrast drastiskt. Detta är till stor del beroende på utsläpp från den norska sidan. Dessa problem behandlas närmare i en särskild flerpartimotion (c, s, fp, m) undertecknad av samtliga riksdagsledamöter från Bohuslän. Vi ber att i detta sammanhang få hänvisa till den motionen.

I samband med den s.k. Nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning har inrättats en särskild låneordning i Nordiska Investeringsbanken, främst avsedd för investeringar i vägar och järnvägar. Vi anser att denna låneordning även bör kunna utnyttjas för viktiga miljöinvesteringar. Ett lämpligt område är i så fall det för Sverige, Norge och Danmark gemensamma vattenområdet Skagerrak-Kattegat.

Ansvar för föroreningarna är olika fördelat mellan de berörda länderna. När det gäller de direkta utsläppen i havet kan dessa lätt hänföras till resp. nation. Däremot är effekterna av förbränning av fossila bränslen, utlakning av näringsämnen och tungmetaller många gånger sådana att de inte direkt kan härledas till företag eller nation.

Kostnaderna för reningsanläggningar skall naturligtvis bekostas av resp. förorenare. Men det finns motiv för gemensamma ekonomiska åtaganden. Dit hör tillräckliga resurser för att kunna genomföra ett effektivt forskningsprogram, upprättande av en målsättning för miljöåtgärder, program för reningsanläggningar och restriktioner för näringsverksamheter.

Vi vill därför föreslå att Sverige tar initiativ till ett gemensamt nordiskt program för förbättring av Skagerrak-Kattegatts vattenkvalitet. Det är viktigt att ett sådant program får tillräckliga resurser så att underlag för beslut kan tas fram på kort tid samt att det därefter finns finansieringsmöjligheter för erforderliga investeringar. Vi föreslår därför att den speciella låneordningen i Nordiska Investeringsbanken utnyttjas för detta ändamål.

Naturvårdsverkets aktionsplan mot havsföroreningar

Regeringen tillsatte i augusti 1986 en aktionsgrupp mot havsföroreningar som redovisade en aktionsplan i maj 1987. I denna aktionsplan lämnas många viktiga förslag till åtgärder. Det är av största vikt att förverkligandet av aktionsplanen genomförs med största skyndsamhet.

I aktionsplanen anför bl. a.: "En åtgärdsstrategi måste därför utgå från att alla stabila organiska ämnen, som tillverkas av människan och som släpps ut i miljön, kan ge upphov till miljöproblem under förutsättning att de är tillräckligt motståndskraftiga mot naturens nedbrytningsmekanismer. Det motsatta synsättet – att även stabila organiska ämnen skall anses utgöra en miljörisk först sedan de bevisats – medför att många kommande miljöproblem hinner utvecklas allt för långt innan de upptäcks. Detta leder i sin tur till

att miljöskyddsarbetet även i framtiden kommer att vara återställande i stället för förebyggande."

Detta är ett synsätt som vi till fullo delar och som bör prägla allt miljöarbete.

I planen nämns inledningsvis ett antal intressenter som har anspråk på havet. Av dessa är fisket och havsbruket de enda som utnyttjar havets biologiska produktion. Att även fortsättningsvis kunna bruka havet som en mycket viktig producent av nyttiga livsmedel och för den rekreation som fritidsfisket utgör borde därför vara det viktigaste motivet för renare hav. Människan som "toppkonsument" i näringskedjan är i en riskposition i fråga om många av de föroreningar som tillförs havsmiljön.

Det borde därför i det kommande arbetet mer än vad som är fallet i aktionsplanen knytas an till föroreningarnas direkta betydelse för inverkan på fisk och skaldjur.

I aktionsplanen framhålls också allvaret i fråga om de persistenta, beständiga, ämnena. När det gäller åtgärder anlägger man emellertid ett alltför långt tidsperspektiv. Sett till det relativt snabba program som föreslås i fråga om åtgärder mot eutrofiering, övergödning, framstår åtgärderna mot utsläpp av stabila ämnen som oacceptabelt lågsamma ur bl. a. fiskets synpunkt.

Svensk havsmiljöforskning

Vår kunskap när det gäller havsmiljön och olika orsakssamband som påverkar densamma är mycket begränsad. Anslagen till svensk havsforskning är mycket små i förhållande till de stora problem som finns. Om vi någonsin skall få tillräcklig kunskap för att vidta rätt åtgärder mot de miljöproblem som vi i dag upplever som mycket hotfulla, fordras en bred satsning på havsforskningen. Det räcker inte med att isolerat intressera sig för frågor om övergödning. Det måste i lika hög grad satsas på forskning om t. ex. spridning och effekter av miljögifter i havet, om klimatologiska faktorerers betydelse, om förändringar i fiskbestånden och sambanden mellan dessa och miljöproblemen.

Havet utgör en värdefull resurs för en mängd näringar i det svenska samhället. Utnyttjandet av denna resurs måste emellertid baseras på en bred kunskapsbas om såväl möjligheter som begränsningar.

Behovet av en ökad svensk havsmiljöforskning är således både stort och väldokumenterat och en prioritering av forskningsinsatser till detta område är därför nödvändigt.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt initiativ för bildandet av en Nordsjökommission,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt initiativ till ett gemensamt nordiskt program för miljöförbättringar i Skagerrak-Kattegatt och för detta ändamål utnyttja den speciella låneordningen i Nordiska Investeringsbanken,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om naturvårdsverkets aktionsplan mot havsföroreningar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriteringen av svensk havsmiljöforskning.

Mot. 1987/88

Jo775

Stockholm den 25 januari 1988

Elving Andersson (c)

Eva Rydén (c)